

**ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΔΗΜΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ**

ΔΣ27310072025

Π Ρ Α Κ Τ Ι Κ Ο

Συνεδρίασης του Διοικητικού Συμβουλίου της Κ.Ε.Δ.Ε.
της 10^{ης} Ιουλίου 2025

Στην Αθήνα σήμερα, 10 Ιουλίου 2025, ημέρα Πέμπτη και ώρα 11:00, συνήλθε σε συνεδρίαση, δια ζώσης και με τηλεδιάσκεψη (μεικτή), σύμφωνα με το άρθρο 11 του ν. 5043/2023 (Α' 91), το Διοικητικό Συμβούλιο της Κ.Ε.Δ.Ε., ύστερα από πρόσκληση του Προέδρου της, κ. Λάζαρου Κυρίζογλου, Δημάρχου Αμπελοκήπων-Μενεμένης και υπό την προεδρία του.

Κατά τη συνεδρίαση παρέστησαν οι Δήμαρχοι: Αμπατζόγλου Θεόδωρος Αμαρουσίου, Αναστασιάδης Φίλιππος Παγγαίου, Αποστολόπουλος Ηλίας Παπάγου-Χολαργού, Γκουντάρας Αντώνιος Αγιάς, Δανιηλίδης Συμεών Νεάπολης-Συκεών, Καστρινός Αλέξιος Πηνειού, Καφατσάκη-Βλάχου Σταματία Ζωγράφου, Κούλης Ευστάθιος Γορτυνίας, Κωνσταντέλλος Γρηγόριος Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένης, Μαμάκος Αθανάσιος Λαρισαίων, Μπέγκας Θωμάς Ιωαννινών, Παπαναστασίου Γεώργιος Αγρινίου, Πελετίδης Κωνσταντίνος Πατρέων, Ραβιόλος Ελευθέριος Καρύστου, Τσακίρης Παντελεήμων Ωραιοκάστρου, Τσιάκος Βασίλειος Καρδίτσας και οι Δημοτικοί Σύμβουλοι: Ζαχαριάδης Κωνσταντίνος Αθηναίων, Καραμαλάκης Μιχαήλ Ηρακλείου, Καταβούτας Γεώργιος Τρικκαίων, Καφαντάρης Δημήτριος Πύλου-Νέστορος, Μουράτογλου Ιωάννης Έδεσσας, Μπαρμπάκος Ευάγγελος Καλλιθέας, Μπίρμπας Δημήτριος Αιγάλεω, Τεντόμας Χρήστος Αθηναίων, Τζιαχρήστας Δημήτριος Δομοκού, Τσιαντής Δημήτριος Λίμνης Πλαστήρα, Υδραίου Μερόπη-Σπυριδούλα Κεντρικής Κέρκυρας και Διαποντίων Νήσων.

Απόντες οι Δήμαρχοι: Αλεξόπουλος Γρηγόρης Δυτικής Αχαΐας, Δούκας Χάρης Αθηναίων και ο Δημοτικός Σύμβουλος Ηρακλείου Γιαλιτάκης Νικόλαος.

Αφού διαπιστώθηκε η απαρτία του Σώματος και γενομένης συζητήσεως, πάρθηκε η παρακάτω απόφαση:

Απόφαση 273^η

ΘΕΜΑ: Παρατηρήσεις – Προτάσεις της ΚΕΔΕ επί του σχεδίου νόμου του Αντιπροέδρου της Κυβέρνησης σχετικά με το: «Κλιματικό Κοινωνικό Σχέδιο (ΚΚΣ)».

Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΚΕΔΕ άκουσε εισήγηση από τον κ. Α. Γκουντάρα, Πρόεδρο της Επιτροπής Συγχρηματοδοτούμενων Προγραμμάτων της ΚΕΔΕ, σχετικά με το σχέδιο νόμου του Αντιπροέδρου της Κυβέρνησης σχετικά με το: «Κλιματικό Κοινωνικό Σχέδιο (ΚΚΣ)» και αφού έλαβε γνώση του κειμένου με τις Παρατηρήσεις – Προτάσεις της Επιτροπής επί του σχεδίου νόμου, ύστερα από διαλογική συζήτηση,

Αποφασίζει ομόφωνα

Εγκρίνει τις Παρατηρήσεις – Προτάσεις της Επιτροπής Συγχρηματοδοτούμενων Προγραμμάτων της ΚΕΔΕ, επί του σχεδίου νόμου του Αντιπροέδρου της Κυβέρνησης σχετικά με το: «Κλιματικό Κοινωνικό Σχέδιο (ΚΚΣ)», οι οποίες επισυνάπτονται.

.....

ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Ο Γενικός Γραμματέας της Κ.Ε.Δ.Ε.

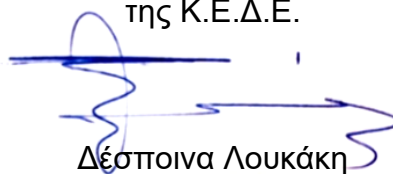

Δημήτριος Καφαντάρης
Δημοτικός Σύμβουλος Πύλου-Νέστορος

Ο Πρόεδρος της Κ.Ε.Δ.Ε.

Λάζαρος Κυρίζογλου
Δήμαρχος Αμπελοκήπων-Μενεμένης

Η Αναπληρώτρια Γενική Διευθύντρια
της Κ.Ε.Δ.Ε.

Δέσποινα Λουκάκη

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΔΗΜΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ

**ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΔΗΜΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ**

**ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΝΟΜΟΥ ΤΟΥ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ
ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ:**

«Κλιματικό Κοινωνικό Σχέδιο (ΚΚΣ)»

Κοινωνικό και Κλιματικό Σχέδιο – Παρατηρήσεις Κ.Ε.Δ.Ε.

Εισαγωγή

Το Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων εκπομπών (ΣΕΔΕ) θα επιφέρει επιβάρυνση στην τελική τιμή των ορυκτών καυσίμων που χρησιμοποιούνται σε κατοικίες, μεταφορές και επιχειρήσεις από 1/1/2027. Πρώτη περίοδος από 2027 (ή 2028) ως 2032 («μικρή επιβάρυνση»). Δεύτερη περίοδος από 2033 με τιμή ρύπου όσο και το ΣΕΔΕ1 («μεγάλη επιβάρυνση»).

Η αύξηση της τιμής των ορυκτών καυσίμων μπορεί να επηρεάσει δυσανάλογα τα ευάλωτα νοικοκυριά, τις ευάλωτες πολύ μικρές επιχειρήσεις και τους ευάλωτους χρήστες των μεταφορών που δαπανούν μεγαλύτερο μέρος του εισοδήματός τους για ενέργεια και μεταφορές και οι οποίοι, σε ορισμένες περιφέρειες, δεν έχουν πρόσβαση σε εναλλακτικές, οικονομικά προσιτές λύσεις κινητικότητας και μεταφορών και μπορεί να μην έχουν την οικονομική δυνατότητα να επενδύσουν στη μείωση της κατανάλωσης ορυκτών καυσίμων. Οι γεωγραφικές ιδιαιτερότητες, όπως αυτές που χαρακτηρίζουν τα νησιά, τις εξόχως απόκεντρες περιοχές και εδάφη, τις αγροτικές ή απομακρυσμένες περιοχές, τις λιγότερο προσβάσιμες περιοχές, τις ορεινές περιοχές ή τις περιοχές που παρουσιάζουν υστέρηση, μπορούν να έχουν συγκεκριμένες επιπτώσεις στο πλαίσιο της φτώχειας στον τομέα των μεταφορών ως προς την ευπάθεια των νοικοκυριών, των πολύ μικρών επιχειρήσεων και των χρηστών των μεταφορών. Ως εκ τούτου, οι εν λόγω γεωγραφικές ιδιαιτερότητες θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την προετοιμασία μέτρων και επενδύσεων για τη στήριξη των ευάλωτων νοικοκυριών, των ευάλωτων πολύ μικρών επιχειρήσεων και των ευάλωτων χρηστών των μεταφορών, όπου αρμόζει και κατά περίπτωση.

Κοινωνικό Ταμείο Για το Κλίμα

Ο Κανονισμός (ΕΕ) 2023/955 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 10ης Μαΐου 2023, προβλέπει τη σύσταση Κοινωνικού Ταμείου για το Κλίμα και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2021/1060. Στόχος του Ταμείου είναι η συμβολή σε μια κοινωνικά δίκαιη μετάβαση προς την κλιματική ουδετερότητα αντιμετωπίζοντας τις κοινωνικές επιπτώσεις της συμπερίληψης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από κτίρια και οδικές μεταφορές εντός του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας 2003/87/ΕΚ.

Το Ταμείο θα παρέχει κονδύλια στα κράτη μέλη για την υποστήριξη των πολιτικών τους με σκοπό την αντιμετώπιση των κοινωνικών επιπτώσεων της εισαγωγής του συστήματος εμπορίας εκπομπών για τα κτίρια και τις οδικές μεταφορές **στα ευάλωτα νοικοκυριά, τις ευάλωτες πολύ μικρές επιχειρήσεις και τους ευάλωτους χρήστες των μεταφορών.**

Αυτό θα πρέπει να επιτευχθεί ιδίως μέσω προσωρινής άμεσης εισοδηματικής στήριξης και μέτρων και επενδύσεων που αποσκοπούν στη μείωση της εξάρτησης από ορυκτά καύσιμα μέσω της αυξημένης ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων, της απαλλαγής της θέρμανσης και της ψύξης των κτιρίων από τις ανθρακούχες εκπομπές, ανεξαρτήτως της ιδιοκτησίας των κτιρίων, συμπεριλαμβανομένης της ένταξης της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, και μέσω της παροχής βελτιωμένης πρόσβασης στην κινητικότητα και στις μεταφορές

μηδενικών και χαμηλών εκπομπών προς όφελος των ευάλωτων νοικοκυριών, των ευάλωτων πολύ μικρών επιχειρήσεων και των ευάλωτων χρηστών των μεταφορών. Πρέπει να δοθεί προσοχή στις διαφορετικές μορφές ενοικίασης κατοικιών, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που βρίσκονται στην ιδιωτική αγορά ενοικίασης ακινήτων. Η χρηματοδοτική στήριξη ή τα φορολογικά κίνητρα, όπως η έκπτωση του κόστους ανακαίνισης από το ενοίκιο, θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν στα μέτρα προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι ενοικιαστές και τα άτομα που ζουν σε κοινωνικές κατοικίες.

Σύμφωνα με τον κανονισμό, «κάθε κράτος μέλος υποβάλλει σχέδιο στην Επιτροπή μετά από δημόσια διαβούλευση με τοπικές και περιφερειακές αρχές, εκπροσώπους των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων, συναφείς οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, οργανώσεις νεολαίας και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη. Κάθε κράτος μέλος διεξάγει την εν λόγω διαβούλευση σύμφωνα με τις απαιτήσεις του άρθρου 10 του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999 και σύμφωνα με το εθνικό νομικό πλαίσιο του εν λόγω κράτους μέλους».

Η υλοποίηση του σχεδίου θα χρηματοδοτηθεί στο πλαίσιο των όσων προβλέπει ο Ευρωπαϊκός Κανονισμός (ΕΕ) 2023/955, ήτοι από πόρους του Ταμείου, καθώς και κατά 25% από εθνική συνεισφορά στο εκτιμώμενο συνολικό κόστος. Ειδικότερα για την Ελλάδα προβλέπονται πόροι από το Ταμείο που ανέρχονται σε € 3,587 δις με την εφαρμογή του ΣΕΔΕ2 από το 2027. Αθροίζοντας δε την εθνική συνεισφορά **ο συνολικός προϋπολογισμός του ΚΚΣ για την υποστήριξη δράσεων, διαμορφώνεται σε € 4,783 δις.**

Κοινωνικό και Κλιματικό Σχέδιο (ΚΚΣ)

Η Κυβέρνηση έθεσε σε ανοιχτή διαβούλευση το εθνικό Κοινωνικό Κλιματικό Σχέδιο (ΚΚΣ). Το Σχέδιο καλύπτει την χρονική περίοδο 2026–2032 και εστιάζει, σύμφωνα και με τους κανόνες του Κοινωνικού Κλιματικού Ταμείου, στην προστασία των ενεργειακά ή και μεταφορικά ευάλωτων νοικοκυριών και πολύ μικρών επιχειρήσεων, από τις πιθανές οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις που δύναται να ενταθούν λόγω της εφαρμογής του ΣΕΔΕ2.

Βασικοί άξονες των επενδυτικών μέτρων και μεταρρυθμίσεων του ΚΚΣ αποτελούν:

- η ενεργειακή αναβάθμιση των κτιρίων και κατοικιών των συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων στόχου του Κοινωνικού Κλιματικού Ταμείου και η εγκαθίδρυση ενός νέου ολοκληρωμένου πλαισίου κοινωνικής κατοικίας, το οποίο θα διασφαλίζει τόσο νέες δυνατότητες για κοινωνική στέγαση όσο και μειωμένες δαπάνες για την κάλυψη του ενεργειακού κόστους,
- η ενίσχυση, επέκταση και βελτίωση της λειτουργίας των Μέσων Μαζικής Μεταφοράς για την αύξηση της χρήσης τους από τα ευάλωτα νοικοκυριά, καθώς και η ανάπτυξη νέων μεταφορικών δομών και εργαλείων που θα δίνουν τη δυνατότητα πρόσβασης σε αποδοτικές και βιώσιμες λύσεις κινητικότητας στο πλαίσιο του Κοινωνικού Κλιματικού Ταμείου,
- η βέλτιστη και στοχευμένη βραχυπρόθεσμη εισοδηματική στήριξη, για την αντιμετώπιση των άμεσων αναγκών λόγω του αντικτύπου της εφαρμογής του ΣΕΔΕ2 στις οδικές μεταφορές και στα καύσιμα θέρμανσης

Το εθνικό ΚΚΣ, που τέθηκε σε διαβούλευση, διαρθρώνεται σε 3 πυλώνες και εξειδικεύεται σε 13 επιμέρους κατηγορίες δράσεων που περιλαμβάνουν επενδυτικές και μεταρρυθμιστικές παρεμβάσεις, καθώς και στοχευμένα επιδοματικά μέτρα.

Κοινωνικό και Κλιματικό Σχέδιο και Τοπική Αυτοδιοίκηση

Δράση K2.1: Η επενδυτική δράση “*Πιλοτική κατασκευή νέων και ανακαίνιση υφιστάμενων ακινήτων Δημοσίου/Δήμων σε περιοχές στεγαστικής πίεσης με προορισμό την Κοινωνική Κατοικία*”. Η δράση θα υποστηρίξει την κατασκευή νέων ενεργειακά αποδοτικών κτιρίων σε αδόμετες εκτάσεις του Δημοσίου, καθώς και την μετατροπή υφιστάμενων δημοσίων κτιρίων σε ενεργειακά αποδοτικές κοινωνικές κατοικίες. Οι κατοικίες αυτές θα εκμισθώνονται μακροχρόνια με ενοίκια σημαντικά χαμηλότερα από εκείνα της αγοράς, σε ενεργειακά ευάλωτα νοικοκυριά, που θα επιλέγονται με τη χρήση εισοδηματικών και κοινωνικών κριτηρίων.

Δράση K2.2: Ανάπτυξη *σύγχρονου θεσμικού πλαισίου για την κοινωνική κατοικία*. Προβλέπεται να υποστηριχθεί από μια ευρύτερη μεταρρύθμιση του εθνικού θεσμικού πλαισίου για την κοινωνική κατοικία, με στόχο την ενίσχυση της διαφάνειας, της αποδοτικότητας και της βιωσιμότητας των παρεμβάσεων. Στο πλαίσιο αυτό, προγραμματίζεται η δημιουργία ενός μητρώου διαθέσιμων ακινήτων του Δημοσίου, τα οποία θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν μελλοντικά για την ανάπτυξη κοινωνικών κατοικιών, μέσω ανακαίνισης ή αλλαγής χρήσης.

Δράση K4.2: Η δράση για την “*Αξιοποίηση των Κέντρων Κοινότητας*» ως Υπηρεσίες Μιας Στάσης “onestopshops” για ενημέρωση των πολιτών” στοχεύει στην παροχή στοχευμένων, προσβάσιμων και εξειδικευμένων πληροφοριών και υπηρεσιών υποστήριξης σε ενεργειακά ή και μεταφορικά ευάλωτα άτομα και νοικοκυριά. Τα Κέντρα Κοινότητας λειτουργούν ήδη ως τοπικά σημεία αναφοράς για τις ευάλωτες ομάδες πληθυσμού, η επέκταση των δραστηριοτήτων τους που επιχειρείται μέσω της συγκεκριμένης δράσης στοχεύει στην αξιοποίησή τους για την ενημέρωση και την υποστήριξη ατόμων και νοικοκυριών όσον αφορά την ενεργειακή αναβάθμιση των κατοικιών τους και τις βιώσιμες μεταφορές. Στο πλαίσιο αυτό τα Κέντρα Κοινότητας θα οργανώνουν δράσεις ευαισθητοποιήσεις και ενημέρωσης και θα παρέχουν εξατομικευμένες συμβουλές και υποστήριξη σε ενεργειακά ή και μεταφορικά ευάλωτα άτομα και νοικοκυριά, προκειμένου να αξιοποιήσουν με το βέλτιστο τρόπο τα διαθέσιμα χρηματοδοτικά προγράμματα και να εξασφαλίσουν με βιώσιμο τρόπο τόσο την κάλυψη των βασικών ενεργειακών τους αναγκών τους στον κτιριακό τομέα, όσο και των μεταφορικών τους αναγκών. Κεντρικό ρόλο στη συγκέντρωση και διάχυση κατάλληλης εξειδικευμένης πληροφορίας καθώς και στην εκπαίδευση των στελεχών των δομών αυτών καλείται να διαδραματίσει ο αρμόδιος φορέας σε επίπεδο κεντρικής διοίκησης, δηλαδή το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας καθώς και εξειδικευμένοι στο αντικείμενο φορείς.

Δράση M3.1: Η επενδυτική δράση για την “*Ανάπτυξη πολυτροπικών υποδομών με επίκεντρο τους ποδηλατοδρόμους και πεζόδρομους*” στοχεύει στην συνολική αναβάθμιση του δημοσίου χώρου, δίνοντας προτεραιότητα στη βιώσιμη μετακίνηση. Η δράση επικεντρώνεται στην διαμόρφωση ασφάλων, συνεχών, και προσβάσιμων διαδρόμων για πεζούς και ποδήλατα συνολικά άνω των 140 χιλιομέτρων ανά την επικράτεια, τη διασύνδεσή τους με δίκτυα δημοσίων συγκοινωνιών και τη δημιουργία χώρων πρασίνου και στάσης / στάθμευσης, με στόχο τη διευκόλυνση της συνδυαστικής χρήσης διαφορετικών μέσων μεταφοράς. Επιπρόσθετα, περιλαμβάνει εκστρατείες ευαισθητοποίησης και

εκπαιδευτικά σεμινάρια για την ενίσχυση μιας υγιούς κουλτούρας βιώσιμης κινητικότητας και την προώθηση ασφαλών πρακτικών.

Δράση M3.2: Η επενδυτική δράση για την **“Ανάπτυξη βιώσιμων και προσβάσιμων λύσεων κινητικότητας”** αποσκοπεί στην προώθηση της συμπεριληπτικής αστικής κινητικότητας, ενσωματώνοντας υπηρεσίες μικροκινητικότητας, όπως ηλεκτρικά σκούτερ και ηλεκτρικά ποδήλατα, καθώς και τις απαιτούμενες υποδομές για αυτά, που θα λειτουργούν σε συνδυασμό με τα συστήματα δημόσιων συγκοινωνιών. Η συγκεκριμένη δράση εστιάζει στην ολιστική αντιμετώπιση της πρόκλησης του «τελευταίου μιλίου», βελτιώνοντας τη διασύνδεση κόμβων μεταφορών και των τελικών προορισμών, ιδίως σε περιοχές με περιορισμένη συνδεσιμότητα και μεταφορική προσβασιμότητα. Οι βασικές δράσεις περιλαμβάνουν την ανάπτυξη υποδομών μικροκινητικότητας (π.χ. θέσεις στάθμευσης και σταθμοί φόρτισης), καθώς και την ανάπτυξη ηλεκτρονικής εφαρμογής για τον έλεγχο διαθεσιμότητας υποδομών και τον προγραμματισμό διαδρομών σε πραγματικό χρόνο.

Δράση M5.1: Η επενδυτική δράση για την **“Κάλυψη αναγκών μεταφοράς μαθητών με αναπηρία που φοιτούν στα Ειδικά Σχολεία”**, εστιάζει στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που υπάρχουν σήμερα σχετικά με τη μεταφορά των μαθητών με αναπηρία στα Ειδικά Σχολεία. Ειδικότερα περιλαμβάνει αρχικά την προμήθεια άνω των 200 σχολικών λεωφορείων χαμηλών ή μηδενικών ρύπων, με ταυτόχρονη δημιουργία υποδομών φόρτισης, και την πρόσληψη εξειδικευμένου προσωπικού (οδηγοί και συνοδοί), για την καθημερινή μεταφορά των μαθητών με αναπηρία σε Ειδικά Σχολεία

Δράση M5.2: Η **“μεταρρύθμιση για την μεταφορά μαθητών”**, λειτουργεί συμπληρωματικά στην παραπάνω δράση και εστιάζει στη βελτιστοποίηση με όρους αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας της μεταφοράς των μεταφορικά ευάλωτων μαθητών.

Προτάσεις Κ.Ε.Δ.Ε.

- Θεωρούμε ότι στη δράση *«Πιλοτική κατασκευή νέων και ανακαίνιση υφιστάμενων ακινήτων Δημοσίου/Δήμων σε περιοχές στεγαστικής πίεσης με προορισμό την Κοινωνική Κατοικία»*, ο ρόλος Δήμων θα πρέπει να είναι σημαντικός. Ήδη κάποιοι Δήμοι έχουν αναλάβει πρωτοβουλίες για την κοινωνική κατοικία.
- Στην Δράση *«Ανάπτυξη σύγχρονου θεσμικού πλαισίου για την κοινωνική κατοικία»*, είναι αναγκαία η ενσωμάτωση ρόλου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
- Συμφωνούμε για την *“Αξιοποίηση των Κέντρων Κοινότητας”* ως Υπηρεσιών Μιας Στάσης *“one stop shops”* για την ενημέρωση των πολιτών.
- Θεωρούμε ιδιαίτερα σημαντικές για τους Δήμους τις δράσεις για την *“Ανάπτυξη βιώσιμων και προσβάσιμων λύσεων κινητικότητας”* και *“Ανάπτυξη βιώσιμων και προσβάσιμων λύσεων κινητικότητας”*.
- Η δράση *«Ενίσχυση των δημόσιων Μέσων Μαζικής Μεταφοράς (λεωφορεία)»* να περιλαμβάνει και Δήμους που υλοποιούν δρομολόγια δημοτικής συγκοινωνίας.
- Είναι απαραίτητο να ενημερωθεί έγκαιρα η ΚΕΔΕ για το σχεδιαζόμενο σύστημα Διακυβέρνησης του Προγράμματος.